

Jaarverslag 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Verenigingszaken.....	4
1.1 Organisatie.....	4
1.2 Financieel jaarverslag	6
2. Kennisvermeerdering	8
3. Voorlichting / advies / onderzoek	9
4. Winterverblijfplaatsen.....	11
5. Kolonietellingen.....	13
6. Zolderonderzoek	14
7. Project vleermuiskasten	15
8. Afhandeling vleermuis meldingen	17

Voorwoord

2011 was weer een goed jaar voor de VleGel. Meer leden, meer activiteiten, meer kennis, betere bescherming. Vleermuizen staan de laatste jaren in het algemeen steeds meer in de belangstelling. Dat komt deels natuurlijk doordat het zo'n ontzettend leuke, interessante en, laten we wel wezen, moeilijk waar te nemen dieren zijn. Gelukkig komen er steeds meer methoden en technieken om ze waar te nemen. En dan blijken vleermuizen steeds opnieuw voor verrassingen te zorgen.

2011 was (de eerste helft van) het internationale Jaar van de Vleermuis. Hierdoor is er veel publiciteit rond vleermuizen geweest. Vooral de Zoogdiervereniging heeft zich in gespannen om de vleermuizen in het zonnetje te zetten (zal voor de vleermuizen ook even wennen zijn). De aibaarheid is misschien niet zo groot, als je een goed verhaal hebt, krijg je vele belangstellenden.

Een andere reden waarom ze meer in de belangstelling zijn komen te staan, is de strikte bescherming door de Flora- en faunawet. Dit als uitvloeisel van de Europese Habitatrictlijn (en de verdragen van Bonn en Bern, en de Eurobats Agreement). Het is goed dat er veel meer aan vleermuizen onderzocht wordt. Het is jammer dat ze dan nogal eens als een "lastige" groep worden beschouwd, die vooral in de weg zit, voor problemen zorgt. We moeten oppassen dat vleermuizen niet gelijk worden gesteld met problemen. Dat mensen vleermuizen te pas en te onpas in allerlei procedures naar voren brengen is voor de vleermuizen niet altijd goed.

Wel goed is natuurlijk dat er meer onderzoek wordt gedaan. De Vlegel heeft daaraan natuurlijk ook zijn steentje bijgedragen, bijvoorbeeld door de actieve inzet in het Atlasproject. We weten weer meer dan vorig jaar, al blijven er nog veel witte vlekken over.

Er komen meer en slimmer methoden komen om te voorkomen dat vleermuizen worden verstoord. Of om alternatieven aan te bieden, als verblijfplaatsen verloren gaan. Het werken met vleermuiskasten komt nu goed op gang. De VleGel doet daaraan ook mee. In 2011 hebben we zelfs een kastencoördinator erbij gekregen. Daarnaast loopt het onderzoek van Ruud Kaal naar de Bechstein's vleermuis. Hiervoor heeft de VleGel een aantal eigen kasten ter beschikking gesteld.

En soms gaat het mis zoals in Apeldoorn, waar vleermuizen de dupe dreigden te worden van spouwmuurisolatie en dan trekken leden van VleGel aan de bel. De vingers aan de pols door actieve en alerte leden zijn voor de vleermuizen dan letterlijk van levensbelang.

Het provinciale netwerk van mensen die vleermuisklachten afhandelen, dat VleGel in samenwerking met Landschapsbeheer Gelderland in stand houdt, is op twee fronten van groot belang. Aan de ene kant om te zorgen dat daar waar er overlast ontstaat de bewoners een positieve kijk op de vleermuizen houden of krijgen. En aan de andere kant natuurlijk om de vleermuizen te beschermen. Zorgpunt daarbij is dat er bijna geen legale opvangmogelijkheden voor gewonde, zieke of verzwakte vleermuizen meer zijn.

Ten slotte wil ik nog de inzet van alle vrijwilligers roemen bij de activiteiten die jaar in jaar uit worden gehouden. Mijn medebestuurders, de tellers en coördinatoren van de winterobjecten en kerkzolders, de organisatoren en deelnemers van de workshops, de mensen die lezingen en excursies geven, de regio-coördinatoren, de deelnemers aan het jaarlijkse VleGel weekend: bedankt.

We gaan in 2012 lekker verder met het tellen, onderzoeken, beschermen en genieten van vleermuizen. Er is nog zo veel te ontdekken.

Met hartelijke groet,
Marc van der Valk, voorzitter

1. Verenigingszaken

1.1 Organisatie

Leden

Het aantal leden is in 2011 per saldo ongeveer gelijk gebleven. Op 31 december telde de vereniging 124 leden, 2 meer dan in 2009. Het aantal donateurs is eveneens constant op 4 gebleven

Bestuur

De bestuurssamenstelling is in 2011 ongewijzigd gebleven. Omdat de zoektocht naar een nieuwe penningmeester geen resultaat heeft gehad, heeft Frans Bosch deze functie, die hij al waarnam, definitief overgenomen. Zijn werkzaamheden m.b.t. activiteiten deelt hij nu met Tjeerd Kooij. Hierdoor komen de voorlichtingsactiviteiten wel wat in het gedrang en daarom is er nu een vacature voor voorlichtingscoördinator die naar verwachting in 2012 vervuld zal worden. De bestuurssamenstelling was op 31 december 2011 als volgt:

- Marc van der Valk, voorzitter
- Hans Hartvelt, secretaris (herkozen voor 3 jaar)
- Frans Bosch, penningmeester en activiteitencoördinatie
- Tjeerd Kooij, voorlichtingscoördinator en activiteitencoördinatie

Algemene Ledenvergadering

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) is bij uitstek het moment waarop de leden elkaar ontmoeten, nieuws en ervaringen uitwisselen en de ontwikkelingen binnen de vereniging worden besproken. In 2011 werd de ALV traditiegetrouw gehouden op de laatste zaterdag in maart en opnieuw in zalencentrum De Coehoorn te Arnhem. De ALV werd door 18 leden geheel of gedeeltelijk bijgewoond. Van 22 leden was bericht van verhindering ontvangen.

Het ochtenddeel van de vergadering werd traditioneel besteed aan de organisatorische zaken binnen de vereniging zoals bestuursverkiezingen, het jaarverslag, het financieel jaarverslag en de begroting.

Besloten is dat het jaarverslag alleen nog op papier zal worden verzonden naar leden en donateurs die niet over een e-mail adres beschikken. Bij de jaarafsluiting ging het om nog slechts 6 personen. De overige leden en donateurs ontvangen het jaarverslag in digitale vorm per e-mail. Relaties van VleGel (waaronder de contactpersonen van alle Gelderse gemeenten), ontvangen een e-mail waarin wordt aangegeven dat het jaarverslag vanaf dat moment kan worden gedownload van de website.

Tijdens het middagdeel werden de volgende presentaties gegeven:

- Gerhard Glas gaf een overzicht van de vermeldenswaardigheden van de wintertellingen 2010 / 2011. Zie verder hoofdstuk 3.1.
- Frans Bosch geeft een overzicht van de geplande activiteiten in 2011.
- Neeltje Huizenga geeft de stand van zaken m.b.t. de zoogdieratlas Gelderland weer.
- Kamiel Spoelstra vertelt over de start van een geautomatiseerd telemetrie-onderzoek in het Edese Bos. De eerste fase van het onderzoek richt zich op de vraag of genoeg vleermuizen kunnen worden gevonden die kunnen worden gezenderd. Daartoe zijn 40 vleermuiskasten in het bos opgehangen.
- Ruud Kaal doet verslag van het onderzoek naar de zeldzame Bechstein's vleermuis in de omgeving van Nieuw Milligen. Vooralsnog zijn in de 47 opgehangen kasten geen Bechstein's vleermuizen aangetroffen.
- Paul van Hoof laat een indrukwekkende AV-presentatie zien van rustende en vliegende vleermuizen.

Interne communicatie

De communicatie met de leden vindt verder plaats via de volgende kanalen:

- Ledenbrieven. In 2011 zijn 7 ledenbrieven verzonden.
- E-mail. Voor dringende tussentijdse berichten wordt via groepsverzending aan alle leden e-mails verzonden.

Website

De website van VleGel met als URL www.vlegel.org geeft aan belangstellenden informatie over de vereniging en haar activiteiten. Op de website is altijd actuele informatie over de geplande activiteiten te vinden, alsmede foto's van reeds uitgevoerde activiteiten. Er is ook een besloten deel dat alleen voor de leden toegankelijk is via een inlogprocedure. In dit deel kunnen onder andere alle belangrijke documenten van de vereniging worden gedownload, zoals de actuele ledenlijst.

Regiostructuur

Ter bevordering van de onderlinge contacten en ter ontlasting van het bestuur is een regiostructuur ontwikkeld, waarbij Gelderland is opgedeeld in 15 regio's. Eind 2011 moesten 4 regio's het helaas zonder regiocoördinator stellen. Dat is 1 minder dan eind 2010 omdat Han Bosch coördinator is geworden voor de regio IJsselstreek. De mate waarin activiteiten in de regio's worden aangeboden (waaraan overigens ook niet-leden kunnen deelnemen) verschilt sterk per regio. Om de regiocoördinatoren hierbij te ondersteunen hebben zij in 2011 een handleiding met suggesties ontvangen. Ook is voor alle regiocoördinatoren een contactpersoon binnen het bestuur aangesteld. Regiocoördinatoren worden aangemoedigd om verslagjes van hun activiteiten te publiceren in de ledenbrief.

Externe contacten

Vleermuiswerkgroep Gelderland onderhoudt met de volgende organisaties contacten:

- Zoogdiervereniging. De samenwerking met de Zoogdiervereniging is één van de meest belangrijke voor de VleGel. De uitvoering van de overeenkomst betrof in 2011 de monitoringprojecten "Wintertellingen" (zie hoofdstuk 4) en "Zoldertellingen" (zie hoofdstuk 6), verder het project "Zoogdieratlas" (zie hoofdstuk 3) en publieksactiviteiten in het kader van het Jaar van de Vleermuizen.
- Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN). Met de VLEN is vooral contact geweest over concrete activiteiten in verband met de Nacht van de Vleermuis, maar er is geen overleg op organisatorisch niveau geweest.
- Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Met SLG wordt samengewerkt ten aanzien van het afhandelen van vleermuismeldingen (zie hoofdstuk 8). Op 21 februari 2011 heeft het jaarlijks overleg plaatsgevonden. Daarnaast heeft VleGel de viering van het 25-jarig jubileum van SLG bijgewoond.
- Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Het Geldersch Landschap / De Geldersche Kasteelen. Contacten met deze terreinbeherende organisaties vonden met name lokaal plaats en betroffen in de meeste gevallen de uitvoering van wintertellingen en het beheer van de winterobjecten. Daarnaast hebben we voor de uitvoering van het VleGel weekend bij Winterswijk intensief contact met de terreinbeheerders gehad.
- Dienst Landelijk Gebied (DLG). Met DLG is incidenteel contact over diverse onderwerpen.
- Voedsel en Warenautoriteit (VWA). De VWA beheert het meldpunt voor bijtincidenten met vleermuizen. De VWA kan aan VleGel nadere informatie vragen over bepaalde meldingen en verder is er overleg bij geconstateerde rabiësgevallen. VleGel ontvangt de kwartaalrapporten van op rabiës onderzochte dieren.

Op lokaal niveau wordt uiteraard met een veelheid aan organisaties contacten onderhouden zoals met gemeenten, dierenasiels, dierenartsen, dierenambulances, IVN, KNNV, groenforums, en dergelijke.

1.2 Financieel jaarverslag

Omschrijving	Resultaten 2011	Begroting 2011	Resultaten 2010
<u>INKOMSTEN (in €)</u>			
Contributies	1.197,50	1.200,00	447,50
Overige algemene inkomsten	211,85	100,00	384,67
Voorlichting	180,00	160,00	170,00
Workshops	0,00	p.m.	0,00
Weekend	457,64	200,00	165,00
Onderzoek	740,00	240,00	240,00
Overige activiteiten	250,00	p.m.	60,00
Totaal	3.036,99	1.900,00	1.467,17
<u>UITGAVEN (in €)</u>			
Organisatiekosten	495,59	400,00	371,84
Jaarvergadering en jaarverslag	129,24	250,00	251,96
Materiaalkosten	0,00	350,00	503,97
Voorlichting	11,24	p.m.	0,00
Workshops	107,42	300,00	170,10
Weekend	700,82	400,00	98,16
Onderzoek	521,01	50,00	53,11
Overige activiteiten	0,00	p.m.	0,00
Reservering mistnetten	150,00	150,00	150,00
Totaal	2.115,32	1.900,00	1.599,14
Overschot (+) of tekort (-)	921,67	0,00	-131,97

Toelichting

Inkomsten

- Overige algemene inkomsten. Er is een extra donatie ontvangen door een verricht onderzoek.
- Weekend. Voor het weekend was duidelijk dat de kosten hoger zouden zijn dan gepland. Daarom is de deelnemers een bijdrage gevraagd..
- Onderzoek. Er is €500 ontvangen voor het kopen en plaatsen van vleermuiskasten. Dit was niet begroot.
- Overige activiteiten. Dit betreft een vergoeding van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland voor de bemoeienissen van VleGel met het project Afhandeling vleermuismeldingen.

Uitgaven

- Materiaalkosten. De reservering voor materiaalkosten is niet gebruikt.
- Workshops. Aan workshops is minder uitgegeven dan begroot. De workshops zijn voor een deel door leden gegeven, die geen vergoeding berekenen. Daarnaast zijn de kosten voor zaalhuur meegevallen. De zaaltjes waren goedkoop of niet nodig.
- Weekend. In tegenstelling tot voorgaande jaren moest huur betaald worden voor het onderkomen. Er zijn in 2011 nog declaraties betaald voor het weekend van 2010.
- Onderzoek. Dit betreft de aanschaf van vleermuiskasten (zie Inkomsten).

BALANS PER 31 DECEMBER 2011

ACTIVA			PASSIVA		
	<u>31-12-11</u>	<u>31-12-10</u>		<u>31-12-11</u>	<u>31-12-10</u>
Kas	0,00	0,26	Vrij kapitaal	5.170,02	4.248,35
ING 1995893	1.543,37	1.271,44	Algemene reserve	500,00	500,00
Rentemeerrekening	4.576,65	3.776,65	Reservering mistnetten	450,00	300,00
TOTAAL	<u>6.120,02</u>	<u>5.048,35</u>	TOTAAL	<u>6.120,02</u>	<u>5.048,35</u>

Toelichting

De financiële situatie van de vereniging is gezond te noemen.

Jaarlijks wordt € 150 toegevoegd aan de reservering voor de vervanging van de mistnetten.

Afgesproken is dat er altijd een strategische reserve van € 500 aanwezig moet zijn.

Het kapitaal dat niet is vastgelegd voor reserveringen, is beschikbaar voor vrije besteding.

2. Kennisvermeerdering

Jaarlijks VleGel-weekend

Het was al enige jaren bekend, in een woning in de buurt van Winterswijk zou zich een verblijfplaats van Brandt's vleermuizen bevinden. En dus grepen we het jaarlijkse VleGel-weekend aan om dit definitief vast te stellen. We kregen toestemming om de zolder te betreden en daar hingen inderdaad 34 vleermuizen die of gewone baard- of Brandt's vleermuizen zouden zijn. Na het "plukken" van één van de dieren en controle van de gebitskenmerken, wisten we het zeker. Het waren Brandt's vleermuizen. Tegenwoordig is het echter zo dat waarnemingen van zeldzame soorten pas echt worden erkend na controle door een verificatiecommissie en dus zijn er foto's naar deze commissie gestuurd.

Maar ook verder was het weekend weer een succes. Een recordaantal van 21 leden had zich voor het weekend opgegeven. We konden beschikken over een tweetal scouting gebouwen, respectievelijk om te slapen en om plannen te smeden. Tijdens het weekend zijn alle bekende onderzoeksmethoden ingezet, zoals het gebruik van batdetectors te voet, met de fiets en vanuit auto's. Natuurlijk ontbrak ook het vangen met mistnetten niet, waarmee 6 soorten zijn gevangen. Van

Betreft het echt een Brandt's vleermuis?

Van vier soorten werden zwangere dieren gevangen, w.o. weer een Brandt's vleermuis. Heel opvallend was het grote aantal dwergvleermuizen in het buitengebied. In veel boerderijen bevinden zich verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen. In de bebouwde kom van Winterswijk zelf waren daarentegen heel weinig (dwerg)vleermuizen te vinden. Er zijn tijdens het weekend 9 soorten vleermuizen waargenomen, maar van de andere soorten dan gewone dwergvleermuis, maar heel weinig exemplaren. Foto's van het weekend zijn op de website te vinden.

Workshops en excursies

Ter bevordering van kennis en vaardigheden, werden in 2011 verder de volgende activiteiten georganiseerd:

- Excursie roepende grootoren (11 april).
- Excursie bijzondere soorten (Bosvleermuis en Vale vleermuis, Limburg 13 mei).
- Vier autovleeravonden in het kader van de zoogdieratlas (20 mei, 18 juni, 16 juli, 19 augustus).
- Excursie naar winterverblijf Klein Heidekamp (24 september gepland, maar vervallen).
- Workshop herkenning winterslapende vleermuizen (30 november).

Excursie bijzondere soorten

Hoewel de activiteiten nog steeds primair voor de eigen leden worden georganiseerd, zijn ze ook toegankelijk zijn voor niet-leden, zodat ook zij kennis kunnen maken met de activiteiten van de vereniging.

3. Voorlichting / advies / onderzoek

Excursies / lezingen / stands

VleGel heeft als vereniging geen excursieprogramma. Wel komen bij VleGel of individuele leden van tijd tot tijd verzoeken binnen voor het leiden van een vleermuisexcursie, het verzorgen van een lezing of om met een stand aanwezig te zijn op een groene markt. Centraal ontvangen verzoeken worden doorgeleid naar een in de buurt wonend lid. Er is voorlichtingsmateriaal beschikbaar.

In 2011 hebben leden van VleGel op 24 van dergelijke bijeenkomsten voorlichting over vleermuizen gegeven (Arnhem, Apeldoorn 2x, Doetinchem 3x, Ede 2x, Neede e.o. 13x, Nijmegen 3x). Tevens zijn 6 excursies georganiseerd in het kader van de Europese Nacht van de Vleermuis die traditiegetrouw in het laatste weekend van augustus wordt gehouden (Arnhem, Babberich, Nijmegen, Lochem, Neede en Ermelo).

VleGel-leden leverden substantiële bijdrage aan VLEN-dag op 29 oktober

De jaarlijkse, door de Vleermuiswerkgroep Nederland gehouden bijeenkomst, was dit jaar tevens een gezamenlijke Nederlands-Belgische zoogdierstudiedag zoals de Zoogdierverseniging die vaker houdt. Dat plus het aantrekkelijke programma en de locatie (Naturalis) resulteerde in een ongekend hoge opkomst van ca. 180 deelnemers. Ook vanuit onze Vleermuiswerkgroep Gelderland waren minstens 20 leden aanwezig, waarvan enkelen overigens vooral vanuit de organisatie. De Gelderse bijdrage aan de dag werd geleverd door Ruud Kaal (over laatvliegers) en door Marc van der Valk (over vleermuizen als slachtoffers van energiewindmolens). Zelfs de koffie smaakte Gelders dankzij sponsoring door de adviesbureaus Ekoza (Tjeerd Kooij) en Waardenburg (Marc van der Valk).

VleGel in de media

Voor zover bekend, is VleGel 5x in de media gekomen. Het tijdschrift Nieuwe Veluwe besteedde maar liefst 5 pagina's aan het werk van de Vleermuiswerkgroep Gelderland. De Gelderlander berichtte over de opening van een nieuwe vleermuiselder bij Winterswijk. De Stentor deed verslag van een vleermuisactiviteitendag in Ermelo. Voorts zijn 2 interviews gegeven voor lokale radiostations.

Voorlichting vanuit het secretariaat

Ook in 2011 is VleGel weer vele malen benaderd met vragen over vleermuizen. Over de leefwijze van vleermuizen, hulp bij een spreekbeurt, vragen m.b.t. ecologisch onderzoek, verzoeken om inventarisatiegegevens, hulp bij mitigerende of compenserende maatregelen, vragen van journalisten, van studenten, e.d. Alle vragenstellers zijn zo goed mogelijk geholpen of doorverwezen.

Vleermuisbescherming

In 2011 is VleGel 11 maal om hulp gevraagd of heeft VleGel op eigen initiatief actie ondernomen bij dreigende verstering van vleermuizen:

- Sloop van een koelpakhuis in Zutphen
- Beheer van het terrein rond de steenfabriek in Vuren
- Kap van bomen in Lochem
- Bouw van een biomassacentrale in Ede
- Kap van bomen in Arnhem
- Sloop van een kerk in De Steeg
- Sloop en nieuwbouw van een jeugdaccommodatie in Heerde
- Isolatie van flatgebouwen in Apeldoorn
- Kap van een houtwal langs de rivier De Berkel
- Sloop van een woning in Nijmegen
- Aanleg van een weg in Ede

Verder hebben we mensen geadviseerd die op eigen initiatief vleermuisverblijven willen bouwen (Emst en Oosterbeek).

Onderzoek t.b.v. zoogdieratlas

In december 2009 is het project zoogdieratlas Gelderland van start gegaan. De Zoogdierverseniging, Provincie Gelderland, Landschapsbeheer Gelderland, Stichting Staring Advies en de Vleermuiswerk-

groep Gelderland hebben gezamenlijk gewerkt aan een digitale zoogdieratlas. Het doel van het project is om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de verspreiding van zoogdieren in Gelderland. Voor dit project was beperkt budget waaruit een coördinator voor een periode van 2 jaar betaald kon worden. In december 2011 is het project formeel afgerond met de uitgave van een werkatlas. Deze werkatlas geeft de stand van zaken tot en met 2011 weer van de verspreiding van de zoogdieren in Gelderland. De atlas is via de website van de Vlegel en via zoogdieratlas.nl/Gelderland te bekijken.

In de atlasperiode (dec. 2009 tot eind 2011) zijn 72.844 nieuwe waarnemingen verzameld. Voor vleermuizen zijn er door de werkgroep diverse activiteiten georganiseerd in het kader van de atlas. In 2011 zijn diverse autovluchttochten uitgevoerd in gebieden waar weinig waarnemingen waren. Deze excursies werden uitgevoerd met een aantal mensen in de auto waarbij de batdetector uit het raam werd gehouden. Hiermee zijn snel grote stukken te inventariseren op makkelijk te herkennen soorten. Dit heeft veel waarnemingen opgeleverd van gewone dwergvleermuizen maar ook van laatvliegers, rosse vleermuizen en zelfs van watervleermuizen, meervleermuizen en gewone grootoren. Voor deze laatste drie soorten is gestopt en uitgestapt.

Er zijn diverse oproepen gedaan aan de leden om zoveel mogelijk waarnemingen door te geven. Hieraan is door verschillende leden gehoor gegeven waarbij in de verspreidingskaarten te zien is waar de actieve waarnemers wonen. Hierbij zijn mensen zowel lopend als met de auto en fiets aan de slag gegaan.

Gedurende de Vlegelweekenden is ook extra aandacht aan de atlas geschonken door de activiteiten voor een deel ook bewust te richten op de witte vlekken. Ook dit is in de verspreidingskaarten terug te vinden.

Dit alles heeft over de atlasperiode tot veel nieuwe waarnemingen in nieuwe kilometerhokken geleid.

Soort		Kmhok Start	Kmhok Eind	Kmhok Nieuw
Algemene soorten:				
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	1.606	2.406	800
Laatvlieger	Eptesicus serotinus	871	1.360	489
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula	681	1.060	379
Watervleermuis	Myotis daubentonii	455	698	243
Ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	478	696	218
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus	276	501	225
Meervleermuis	Myotis dasycneme	207	278	71
Baardvleermuizen (groep)	Myotis mystacinus / brandtii	208	241	33
Franjestaart	Myotis nattereri	131	192	61
Gewone baardvleermuis	Myotis mystacinus	27	71	44
Zeldzame soorten:				
Vale vleermuis	Myotis myotis	17	19	2
Bosvleermuis	Nyctalus leisleri	11	19	9
Brandt's vleermuis	Myotis brandtii	1	7	6
Bechstein's vleermuis	Myotis Bechsteinii	1	2	1

Het project is formeel afgerond maar uiteraard gaat het aanleveren van nieuwe waarnemingen gewoon door. De Vlegel zal, ook in de komende jaren, activiteiten organiseren om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen.

Onderzoek Landgoed Fulco in Harfsen

Elk jaar proberen we een vleermuisonderzoek te doen, waaraan leden die in de buurt wonen een bijdrage kunnen leveren. Op deze wijze doen zij ervaring op met het uitvoeren van een onderzoek van begin tot eind. Van de onderzoeksopzet, via het veldwerk tot en met de eindrapportage. Dit jaar hebben we een particulier landgoed in Harfsen onderzocht. De eigenaar heeft het enkele jaren geleden in eigendom verkregen en streeft een natuurvriendelijk beheer na. Zo vroeg hij ons welke maatregelen zouden kunnen worden genomen om het landgoed aantrekkelijker te maken voor vleermuizen. Aan de hand van de resultaten van het veldonderzoek zijn adviezen gegeven m.b.t. het beheer van water, weiden en bomen.

4. Winterverblijfplaatsen

Tellingen vleermuizen in winterkwartieren winter 2010 / 2011

Evenals de voorgaande winter was er tijdens de tellingen sprake van sneeuw en vorst, ditmaal in twee perioden met daartussen een betrekkelijk zachte periode. Ook in de laatste week van de telperiode waren de temperaturen 's nachts niet erg laag.

Door 20 tellingeiders en hun excursiedeelnemers zijn in totaal 237 objecten bezocht. Daarvan waren er 9 nog niet eerder bekend. In 180 objecten, verspreid over 80 atlasblokken, werden één of meer winterslapende vleermuizen aangetroffen. Een aantal objecten waarin gedurende een reeks van winters geen of slechts af en toe een enkele vleermuis werd gevonden zijn niet meer geïnspecteerd. In overleg met de betreffende tellingeiders worden deze van de lijst afgevoerd omdat ze geen betekenis hebben (gekregen) voor vleermuizen en dus ook geen bijdrage leveren aan de monitoring.

De tellingen zijn uitgevoerd tussen half december en half februari. De gegevens zijn inmiddels opgenomen in de bestanden van het deelproject wintertellingen van het project Zoogdiermonitoring. De tellingen leverden alles bij elkaar het volgende totaalresultaat:

Vleermuissoort	Aantal dieren		Aantal uurhokken*
	Dit jaar	%	
Watervleermuis	1.707	44,0	46
Franjestaart	879	22,7	51
Baardvleermuizen	504	13,0	41
Grootoorvleermuizen	487	12,5	73
Dwergvleermuizen	138	3,6	9
Meervleermuis	67	1,7	4
Vale vleermuis	1	-	1
Laatvlieger	-	-	-
Bechstein's vleermuis	-	-	-
Brandt's vleermuis	-	-	-
Ongedetermineerd	94	2,4	28
TOTAAL	3.877	100 %	80

* De provincie Gelderland telt in totaal 155 hele en 93 delen van uurhokken (5 x 5 km)

Het meest opmerkelijk bij de soorten was dat opnieuw een vale vleermuis werd gevonden in hetzelfde object vlak boven Arnhem als vorig jaar. Discussie ontstond over de vondst van één of wellicht zelfs twee exemplaren van brandt's vleermuis, in een object op de Veluwe. Volgens het geldend protocol zijn foto's van de dieren ingezonden, maar de deskundigen konden op grond daarvan de determinatie niet bevestigen. In bovenstaande tabel zijn deze exemplaren dan ook niet meer apart vermeld. De hoop op een bechstein's vleermuis bleek deze winter vergeefs. Het aantal getelde meervleermuizen lag op hetzelfde peil als vorig jaar, maar buiten Vliegveld Deelen werd de soort alleen in Apeldoorn gevonden. Er werden wel meer dwergvleermuizen geteld, maar in minder objecten. Het aantal baardvleermuizen was iets hoger dan in beide vorige winters. De franjestaart handhaafde zich royaal als tweede soort met bijna 900 exemplaren. Er waren meer grootoren aanwezig, zoals dat in strenge winters meestal het geval is. Er werd ditmaal geen enkele laatvlieger gevonden.

Wat betreft de objecten liet eigenlijk alleen de kelder van Zilven (Loenen) een opvallende toename zien. In de kelders op Klein Heidekamp (Arnhem) werden bijna 500 vleermuizen minder geteld dan vorig jaar en dat drukt natuurlijk het totale resultaat. Een afname van enkele tientallen gaven 't Loo en de Willem III kazerne (Apeldoorn) en de put te Stroe te zien; in Stroe werden vele lijkjes gevonden wat wijst op predatie door muizen. Elders waren de verschillen kleiner in objectieve of relatieve zin. Vermeldenswaard zijn de verdere toename in nieuwbouwkelder Hindekamp, alsook een verdubbeling in die te Mariënelde, één van de eerste nieuw aangelegde kelders.

Er zijn 217 objecten zowel in de winter van 2009/2010 als ook in 2010/2011 bezocht. In 39 hiervan werd in beide winters geen enkele vleermuis aangetroffen. De volgende vergelijking tussen beide winters heeft dus feitelijk betrekking op de resultaten in 178 objecten waar tenminste in één van beide winters tenminste één vleermuis werd aangetroffen:

Vleermuissoort	2010/2011		2009/2010		Verskil
	Aantal	%	Aantal	%	
Watervleermuis	1.637	45,1	1.972	48,9	- 17 %
Franjestaart	821	22,6	906	22,4	- 9 %
Baardvleermuizen	476	13,1	468	11,6	+/- 0 %
Grootoorvleermuizen	445	12,3	423	10,5	+ 5 %
Dwergvleermuizen	93	2,6	86	2,1	+ 8 %
Meervleermuis	67	1,8	66	1,6	+/- 0 %
Vale vleermuis	1		1		
Laatvlieger	0		1		
Bechstein's vleermuis	0		1		
Brandt's vleermuis	0		1		
Ongedetermineerd	89	2,5	119	2,9	
TOTAAL	3.629	100 %	4.034	100 %	- 10%

Ook ditmaal werd aan de tellingleiders gevraagd speciaal te letten op dieren met verschijnselen die te maken zouden kunnen hebben met het 'white-nose-syndrome'. Eenmaal werd een 'geval' gerapporteerd, maar aan de hand van foto's werd geoordeeld dat het een normale schimmel betrof.

Onderhoud, advisering en aanleg

De nieuwbouwkelder Leuvenhorst bij Ermelo (1999, Natuurmonumenten) kreeg een nieuwe ingangspartij en een voorziening om de vochtigheid in de kelder te verbeteren. Een kelder in Montferland ook van Natuurmonumenten is verbeterd door apparaatkasten buiten de kelder te plaatsen maar hier vond ook vandalisme plaats. Vandalisme trad eveneens op in een gang in Doesburg en een ijskelder in Bennekom. Een voormalige voerkelder in het Vierhouterbos (Staatsbosbeheer) moest wegens asbestproblemen geheel worden gesloopt. In de Millingerwaard heeft Staatsbosbeheer het meest intacte gedeelte van een deels vervallen steenfabriek met bouwkundige maatregelen als compartiment afgesloten om het klimaat te verbeteren. Overleg met Staatsbosbeheer over een andere steenfabriek stond op een laag pitje maar wordt in 2012 weer opgepakt. In Ede dreigt de dakconstructie van een voor vleermuizen ingerichte opslagkelder het te begeven, hierover vindt overleg plaats. Een particulier object in Bennekom blijkt in gebruik te zijn genomen als opslagplaats voor goederen, maar is nog wel toegankelijk voor vleermuizen (en inspectie). In Wageningen is een kelder, restant van het stadskasteel, door de gemeente gerestaureerd met vrijlating van een toegangsopening voor vleermuizen. Eveneens te Wageningen zijn door Waterleidingmaatschappij Vitens werkzaamheden uitgevoerd om enkele kleine keldertjes geschikt te maken als winterverblijfplaats. Met Vitens vond ook overleg plaats over de bouw van één of misschien zelfs twee nieuwe kelders op terrein van het waterpompstation bij Arnhem en dit heeft geleid tot een veelbelovend ontwerp. Ook de gemeente Arnhem was actief op dit gebied. Het benodigde ingrijpende herstel van een vorig jaar boven de grond gehaalde voormalige militaire waterkelder werd uitgevoerd en voorzien van een opbouw met vlieggaten en een inspectieluik. Voorts heeft de gemeente in de wijk Presikhaaf een kelder laten aanpassen voor de functie winterkwartier en werd als compensatiemaatregel in het park van een voormalige buitenplaats een object, vroeger mogelijk de ingangspartij van een ijskelder, herbestemd als winterkwartier; deze beide objecten waren overigens nog niet beschikbaar voor inspectie tijdens de wintertellingen 2011-2012. Bij de verbouwing van de politieacademie in Apeldoorn zijn met het ophogen van het straatwerk ook de invliegopeningen van een winterverblijf dichtgesmeerd. Hoewel er later weer nieuwe openingen zijn aangebracht zijn geen vleermuizen meer in dit winterverblijf aangetroffen. Op het terrein van het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek in Wageningen is een nieuw vleermuisverblijf gerealiseerd.

Leden van VleGel waren in elk geval betrokken bij bovenstaande gebeurtenissen. Mogelijk zijn er ook activiteiten rond winterkwartieren uitgevoerd buiten VleGel om, bijvoorbeeld op advies van ecologische adviesbureaus. Dit onttrekt zich dan aan onze waarneming.

5. Kolonietellingen

Een kolonie vleermuizen bestaat uit een groep genetisch aan elkaar verwante dieren waarvan de vrouwtjes 's zomers één of meerdere kraamgroepen vormen. Het aantal kraamgroepen vormt dus een indicatie voor het aantal kolonies. Een kraamgroep, die doorgaans uit enkele tientallen tot wel honderden dieren bestaat is ook gemakkelijker te ontdekken dan verblijfplaatsen van solitaire mannetjes. Uiteraard wil VleGel graag weten hoeveel kolonies er zich van de verschillende soorten vleermuizen in Gelderland bevinden en welke ontwikkeling die te zien geven.

Al enkele jaren kunnen mensen die een groep vleermuizen in hun huis hebben of die een boom kennen waar een groep vleermuizen in verblijft, dat melden op de website www.vleermuis.net (Vleermuis gezien). Iedere provinciale vleermuiswerkgroep heeft toegang tot de meldingen uit de desbetreffende provincie. Vanuit VleGel coördineert Gerrit Kolenbrander deze activiteiten. Daarbij kijkt hij met name of een vervolg op een melding is gewenst. Vanuit de kennisbehoefte van VleGel is die wens er in principe altijd als de soort niet wordt opgegeven en dat zal doorgaans het geval zijn omdat een gemiddelde burger nu eenmaal geen vleermuissoorten kan onderscheiden. Als de soort ontbreekt en de melder heeft aangegeven er geen bezwaar tegen te hebben dat iemand ter plaatse komt kijken, dan neemt Gerrit contact op met het dichtstbijwonende VleGel-lid en vraagt hem/haar de soort vast te stellen. Bijkomend voordeel is dat er ter plaatse voorlichting gegeven kan worden aan de bewoners (en vaak ook aan nieuwsgierige burens).

De meldingen van 2011

De afgelopen vijf jaar zijn de onderstaande aantallen meldingen op vleermuis.net gezet:

• 2011	: 100	Eerste melding: 11 april	Laatste melding: 6 oktober
• 2010	: 27	Eerste melding: 11 april	Laatste melding: 1 december
• 2009	: 36	Eerste melding: 26 april	Laatste melding: 20 augustus
• 2008	: 24	Eerste melding: 20 april	Laatste melding: 1 oktober
• 2007	: 32	Eerste melding: 1 mei	Laatste melding: 7 augustus

Het aantal meldingen is in 2011 sterk toegenomen. Maar dat heeft alles te maken met een wijziging op de website waar de kolonies kunnen worden gemeld. Alle soorten vleermuis meldingen (kolonies, overlastmeldingen en gewone waarnemingen) kunnen nu via hetzelfde formulier worden gemeld. Slechts 10 van de 100 meldingen hadden daadwerkelijk betrekking op kolonies. Om dit in betere banen te leiden zullen de procedures in 2012 worden gestroomlijnd.

In 2011 is wel een begin gemaakt met een bestand van kraamverblijfplaatsen in Gelderland. Er is onder andere geput uit de rapportages van het project Afhandeling vleermuis meldingen. In de periode 2003 - 2010 zijn hierin 209 rapporten opgenomen van verblijfplaatsen met meer dan 1 vleermuis. We hebben aan de regiocoördinatoren gevraagd om in het zomerseizoen van 2012 deze lijst eens na te lopen (bellen en/of bezoeken) om te kijken of deze verblijfplaatsen nog steeds in gebruik zijn en of het hier inderdaad om kraamverblijfplaatsen gaat. Mogelijk is een eventuele kraamgroep ook verplaatst naar een andere verblijfplaats in de buurt. Op den duur moet dit leiden tot een goed overzicht van de vleermuis kolonies in Gelderland.

6. Zolderonderzoek

In de jaren 1999, 2000 en 2001 zijn de kerkzolders in Gelderland onderzocht op de aanwezigheid van vleermuizen. Het was de wens van de onderzoekers om deze onderzoeken te laten voortbestaan in de vorm van een meerjarige monitoring. Het vereist echter nogal wat menskracht om elk jaar in tijd van enkele maanden enkele honderden kerkzolders te bezoeken. Overigens beperkt het onderzoek zich niet tot kerken, maar worden zolders van (grote) gebouwen in het algemeen bekeken.

Vanaf 2008 vormen de zoldertellingen in Gelderland een onderdeel van het monitoringproject zoldertellingen van de Zoogdiervereniging. Dit monitoringproject is gestart in Zuid-Nederland met als doelsoorten: Grijsz grootoorvleermuis en Ingekorven vleermuis. Andere soorten gelden als "bijvangst". Voor dit project heeft de Zoogdiervereniging telformulieren en een handleiding ontwikkeld. Ten behoeve van de uniformiteit worden deze nu ook in Gelderland gebruikt. Hoewel in Zuid-Nederland in de maand augustus wordt geteld hebben wij deze werkwijze nog niet overgenomen. In Gelderland wordt vooralsnog de gehele zomer geteld.

In 2011 is een nieuwe start gemaakt met het project met Tjeerd Kooij als coördinator.

Zoldertellingen 2011

In 2011 zijn 51 objecten bezocht waarvan het merendeel kerken. Zolders en torens van kerken zijn voor dit overzicht niet als aparte objecten beschouwd. Een deel van de objecten was nog niet eerder geteld. In 30 van de objecten waren vleermuizen aanwezig. In veel gevallen maar 1 of 2 dieren, meestal grootoorvleermuizen.

Vleermuissoort	Aantal objecten	Aantal dieren
Grootoorvleermuizen	24	216
Gewone dwergvleermuis	4	6
Laatvlieger	3	51
Ongedetermineerd	1	1
TOTAAL		274

Omdat in 1 object meerdere soorten kunnen worden aangetroffen is het aantal objecten niet getotaliseerd.

De gewone grootoorvleermuis is de soort die het meest is aangetroffen op de zolder (en in de torens). Bij 10 objecten waren de aantallen grootoorvleermuizen dusdanig dat er waarschijnlijk sprake is van een kraamverblijf. Voor dit overzicht is het aantal van 6 dieren als criterium aangehouden. Uiteraard is dat voor discussie vatbaar. De uitzondering hierop is een object met 3 dieren waarbij er 2 juvenielen aanwezig waren. Dat is ook in de 10 objecten meegeteld.

Verder zijn er 6 gewone dwergvleermuizen gevonden in 4 verschillende objecten. Opvallend is dat vijf van de dieren gevonden zijn door 1 teller. Dit roept de vraag op of er op de andere objecten ook niet gewone dwergvleermuizen aanwezig zijn maar gewoon niet gevonden worden. De aangetroffen keutels doen vermoeden dat dit wel het geval is. Op veel plaatsen worden keutels van gewone dwergen gevonden maar de dieren zelf worden niet waargenomen. Waarschijnlijk zitten de dwergen meer weggekropen dan de andere soorten. De uitdaging voor 2012 is dan ook om meer dwergvleermuizen te vinden.

Op 3 objecten zijn laatvliegers aangetroffen. In 2 situaties ging het om een enkel dier. Op een zolder in Bredevoort ging het om een kraamgroep van in totaal 49 dieren. Een spectaculair gezicht waarbij een nieuwe teller met zijn neus in de boter viel.

7. Project vleermuiskasten

Het project vleermuiskasten is in 2011 nieuw gestart met Tom Dekker als coördinator. De doelstellingen van het project zijn:

- Het verzamelen van informatie m.b.t. het gebruik van kunstmatige vleermuisverblijven.
- Het verstrekken van informatie over kunstmatige vleermuisverblijven.
- Het coördineren van activiteiten m.b.t. vleermuiskasten (aanschaf of bouw, ophangen, tellen).
- Het verzamelen van telgegevens van vleermuiskasten in Gelderland.

In 2011 waren de volgende projecten bekend waar grotere aantallen vleermuiskasten zijn geplaatst. In alle gevallen worden de kasten geteld door leden van VleGel. Een kast wordt als gebruikt genoteerd als er vleermuizen of mest in is aangetroffen.

Arnhem - Warnsborn

In 2011 zijn 23 ronde houtbeton kasten (Schwegler 2FN) opgehangen op Landgoed Warnsborn t.b.v. het Zoogdieratlasproject. Op 5 november 2011 zijn de nieuwe kasten voor het eerst geteld.

	2011
Aantal kasten gebruikt	1
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	1
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:	
Gewone grootoorvleermuis	1

Brummen

In Brummen zijn 10 vleermuiskasten opgehangen, als mitigerende maatregel bij de sloop van een basisschool. In de kasten werd niets gevonden behalve spinnen, insecten en vogelpoep. Aan de gemeente is doorgegeven dat de kasten aanpassing behoeven om succesvol te kunnen zijn (nauwere invliegopening).

Ede - Edese Bos

In 2011 zijn hier, verspreid over 10 locaties, 40 ronde houtbetonkasten opgehangen. De bedoeling is om een geheel nieuwe methode van vleermuisonderzoek uit te testen, nl. het volgen van vleermuizen in het landschap d.m.v. een geautomatiseerde vorm van telemetrie. Het project wordt gecoördineerd door het Nederlands Instituut voor Ecologie in Wageningen.

	2011
Aantal kasten gebruikt	18
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	15
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:	
Gewone grootoorvleermuis	10
Gewone dwergvleermuis	4
Rosse vleermuis	1

Ede - Hoekelum en De Sysselet

In 2011 zijn op verschillende locaties in totaal 100 platte vleermuiskasten opgehangen als compenserende maatregel voor de kap van bomen op het nabijgelegen ENKA-terrein i.v.m. woningbouw. De kasten konden echter niet worden geteld omdat ze nog niet waren genummerd. De terreinbeheerder van Het Geldersch Landschap heeft toegezegd dit in 2012 in orde te maken.

Landgoed Hoekelum

Epe / Emst

In 2010 zijn in Epe en Emst, t.b.v. vleermuisonderzoek, door het KNNV 18 ronde houtbeton kasten (Swegler 2FN) opgehangen op een drietal begraafplaatsen.

	2011	2010
Aantal kasten gebruikt	12	7
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	12	3
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:		
Gewone grootoorvleermuis	8	2
Gewone dwergvleermuis	4	1
Rosse vleermuis	-	1

Nieuw Milligen

In 2010 zijn hier 47 kasten opgehangen van verschillende types. In de omgeving is een aantal jaren een Bechstein's vleermuis aangetroffen in een winterverblijf en met het project wordt gehoopt ook in de zomer Bechstein's vleermuizen aan te treffen. Tot op heden is dat echter nog niet het geval. In 2011 zijn 12 kasten verplaatst en 16 extra kasten opgehangen. Tevens is een flink aantal kasten de invliegopening verkleind, met name om vogels te weren. Opvallend was dat het hoogste aantal dieren is gevonden tijdens de eerste telling (1 april). In mei en juni werd per ronde slechts 1 dier aangetroffen. Daarna liepen de aantallen weer op (juli: 11, augustus: 13, november: 16).

	2011	2010
Aantal kasten opgehangen	63	47
Aantal kasten gebruikt	23	18
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	19	22
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:		
(Gewone) grootoorvleermuis	12	14
Gewone dwergvleermuis	15	12
Ruige dwergvleermuis	-	1
Franjestaart	1	-

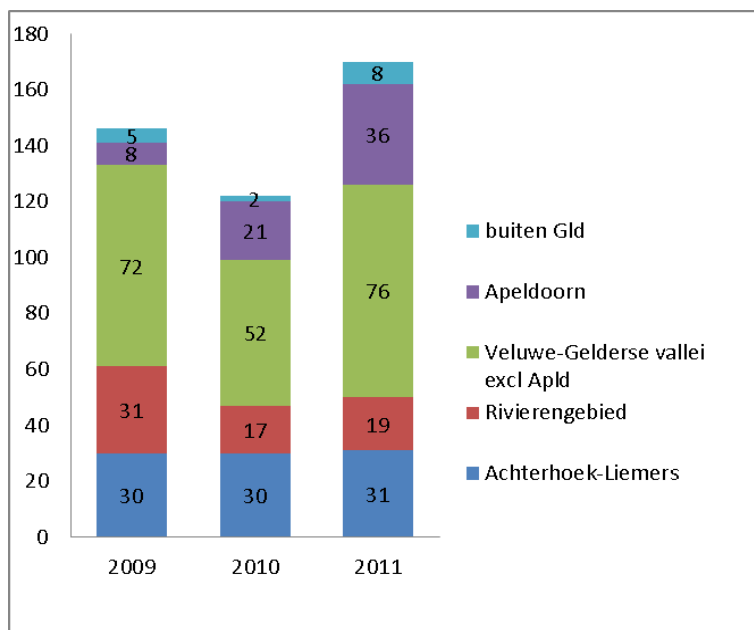

8. Afhandeling vleermuismeldingen

In Gelderland worden meldingen van vleermuizen die zijn gevonden of overlast veroorzaken, afgehandeld door een groep van 112 personen, waarvan de meesten speciaal hiervoor zijn opgeleid. Het betreft een gezamenlijk project van Stichting Landschapsbeheer Gelderland en VleGel (Hans Hartvelt). Het project wordt gefinancierd uit bijdragen van gemeenten. Eind 2011 participeerden 34 van de 56 Gelderse gemeenten. Verheugend was dat ook een grote gemeente als Arnhem heeft toegezegd in 2012 te zullen toetreden. Een grote, nog niet deelnemende gemeente is Apeldoorn. Daarnaast zijn er nog 5 gemeenten die wel een eigen meldpunt hebben, maar niet financieel aan het project bijdragen.

Meldingen van 2011

In 2011 zijn 170 meldingen afgehandeld. Dat is een grote stijging vergeleken met de 122 van 2010 en bovendien het hoogste aantal meldingen per jaar tot nu toe. Apeldoorn springt er uit. Hier zijn door Ruud kaal en Jan Mannak in het afgelopen jaar maar liefst 36 formulieren opgestuurd. Ook in 2010 kwamen veel meldingen uit Apeldoorn en in beide jaren komt +/- 20% van de meldingen uit die gemeente. Daarom is in de onderstaande grafiek Apeldoorn apart weergegeven om een beter beeld te krijgen van de aantallen in de rest van de provincie. We zien bijvoorbeeld dat 2011 voor de rest van Gelderland (net) geen recordjaar was en dat ook zonder Apeldoorn veel meldingen uit de Veluwe en Gelderse vallei komen. De Achterhoek en Liemers blijven onaangedaan onder alle fluctuaties en zetten de bijzonder constante reeks gewoon door.

Van de 170 meldingen zijn er 81 afgehandeld in gemeenten die deelnemen aan het netwerk van landschapsbeheer Gelderland en VleGel. Meer dan de helft van de meldingen is dus afgehandeld in gemeenten die niet bijdragen, zoals Apeldoorn. De meldingen buiten Gelderland kwamen vooral uit Veenendaal.

Wijze van contact in 2011

Een groot deel (56) van de meldingen kwam het afgelopen jaar via een dierenambulance bij de afhandelaar terecht. Op een uitzondering na is dit alleen in de Veluwe en Gelderse vallei het geval, met (alweer) Apeldoorn als koploper. Van de 36 meldingen kwamen daar 22 van de dierenambulance. Ook blijken veel (30) melders met de gemeente contact op te nemen of raadplegen de gemeentegids. Tenslotte hebben veel melders een vrijwilliger met behulp van internet gevonden, waarbij 22 maal vleermuis.net op het formulier is vermeld.

Van de 170 meldingen zijn er 124 bezocht. Dat is bijna 75% van de meldingen en dit aandeel blijkt door de jaren heen zeer constant. Bij de overige meldingen volstond telefonisch advies.

Soorten in 2011

Soort	Aantal meldingen			Aantal dieren		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
Gewone dwergvleermuis	84	55	75	795	617	2.426
Laatvlieger	28	22	14	80	88	91
Gewone grootoorvleermuis	6	6	9	6	37	49
Rosse vleermuis	3			3		
Ruige dwergvleermuis	2	3	1	2	3	1
Baardvleermuis	1			1		
Onbekend	46	28	51	175	207	103
				887	952	2.670

Uiteraard liggen de aantallen meldingen per soort in 2011 hoger dan in 2010. De verhoudingen tussen de soorten zijn echter min of meer vergelijkbaar. Het hoge aantal onbekend wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de melding niet door een bezoek is gevolgd.

Zoals uit onderstaand overzicht blijkt, neemt het aantal meldingen dat een enkel dier betreft, zowel in absolute zin als procentueel toe. Met name in 2011 zien we een behoorlijke stijging. Dit zou kunnen duiden op een toename van het aantal verzwakte dieren als gevolg van de natte zomer (minder insecten) dat is gevonden.

	2011		2010		2009	
Meldingen met 1 dier	119	70%	74	61%	68	47%
Meldingen met meer dan 1 dier	34	20%	31	25%	41	28%
Aantal onbekend	17	10%	17	14%	37	25%
Totaal	170	100%	122	100%	146	100%

Rabiës

Rabiës (hondsdolheid) is een dodelijk virus dat overleeft in dieren en op mensen kan worden overgebracht. Het klassieke rabiësvirus zoals dat van honden bekend is, komt al tientallen jaren niet meer in Nederland (en West-Europa) voor. Er zijn wel 2 virustypen die uitsluitend bij Europese vleermuizen voorkomen (EBLV-1 en EBLV-2). Daarom wordt elke vleermuis waarmee een mens of huisdier contact heeft gehad of dat verschijnselen van rabiës vertoont, onderzocht op rabiës door het Centraal Veterinair Instituut in Lelystad. De resultaten van deze onderzoeken waren als volgt.

	2011	2010
Aantal vleermuizen onderzocht	181	145
Waarvan uit Gelderland	26	32
Aantal dieren met rabiës	8	10
Waarvan uit Gelderland	3	2

De drie rabide vleermuizen in Gelderland zijn gevonden in Apeldoorn (2x) en Arnhem. Alle rabide vleermuizen waren laatvliegers. Dat is overigens sinds 1993 al het geval. Daarvoor is ook een 5-tal rabide meervleermuizen gevonden in Nederland.